कक्षा दशको नेपाली भाषा पाठ्यपुस्तकको निबन्ध विधामा प्रयुक्त तत्सम शब्द

शोधार्थी

बिमला पोखेल

क्यापस क्रमाङ्क र शैक्षिक वर्ष : २०७४/२०७५

त्रि.बि. दर्ता क्रमाङ्क : ९-२-७३७-८०-२०१२

दोस्रो वर्षको परीक्षा क्रमाङ्क (वर्ष) : २१८०००७

नेपाली भाषाशिक्षा विषयमा नेपाशी ५९८ स्नातकोत्तर उपाधिका निमित्त प्रस्तुत शोधपत्र

शोधपत्र पेश गरेको मिति :

वि.सं. :- २०८०/०३ /२१

इ.सं. :- ६, जुलाई २०२३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
शिक्षा शास्त्र संकाय
जनता वहुमुखी क्याम्पस
नेपाली शिक्षा विभाग
इटहरी, सुनसरी

शोधपत्र भाइभा मिति :

वि.सं. :- २०८०/ /

इ.सं. :-

स्वयम् घोषणा

म विद्यार्थी बिमला पोखेल यो घोषणा गर्दछु। प्रस्तुत शोधपत्र मेरो मौलिक अनुसन्धान हो । शोधपत्रको कुनै अंशसमेत मैले कहींकतैबाट हुबहु नक्कल गरेको होइन । आवश्यकता अनुसार सन्दर्भ र स्रोत खुलाई पूर्वकार्यको प्रयोग गरेकी छु। यदी कहीँकतैबाट हुवहु नक्कल गरेको प्रमाणित भए त्यसबाट आउने सबैखाले परिणामको सामना गर्ने प्रतिवद्दता व्यक्त गर्दछु। यस सम्बन्धमा पछि कहिँकतै र कुनै किसिमको उजुरबाजुर गर्ने छैन ।

मिति :- २०८०/ /

....

शोधार्थी
बिमला पोखेल

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

स्थापित : २०४५

☎ ०२५-५८१३००

५८००६४

(**त्रिभुवन विश्वविद्यालय तथा तत्कालीन उ.मा.शि. परिषदबाट सम्बन्धनप्राप्त**)

विज्ञान, व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षाशास्त्र संकाय

मिति : २०८०/

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय जनता बहुमुखी क्याम्पस नेपाली शिक्षा विभाग अन्तर्गत एम.एड. द्वितीय वर्षकी शोधार्थी बिमला पोखेलले नेपाली शिक्षा ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत '**कक्षा १० को नेपाली भाषा पाठ्यपुस्तकमा प्रयुक्त तत्सम शब्द'** शीर्षकको शोधप्रस्ताव मेरो निर्देशनमा रही लगनशीलता र मिहिनेतका साथ तयार पार्नु भएकाले यस शोधकार्य प्रति म सन्तुष्ट छु । प्रस्तुत शोधपत्र सम्बन्धित तहका निमित्त उपयुक्त भएकाले आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०८०/   /

....

शोध निर्देशक

तीर्थराज भट्टराई

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

नेपाली शिक्षा विभाग

जनता बहुमुखी क्याम्पस

☎ ०२५-५८१३००
५८००६४

Janata Multiple Campus

इटहरी, सुनसरी

Itahari Sunsari Nepal

स्थापित : २०४५

”

(त्रिभुवन विश्वविद्यालय व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षाशास्त्र संकाय सम्बन्धन प्राप्त

प.सं. :
च.नं. :

मिति : २०८०/
Date : 2023/

मूल्याङ्कन समितिको स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, जनता बहुमुखी क्याम्पस इटहरी, सुनसरी, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपाशि ५९८ पाठ्यांशका निमित्त यस विभागका शोधार्थी बिमला पोखेलले तयार पार्नुभएको कक्षा १० को नेपाली पाठ्यपुस्तकमा समावेश गरिएका ‘निबन्ध विधामा प्रयुक्त तत्सम शब्दको अध्ययन’ शीर्षकको शोधप्रत्रलाई नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका निमित्त स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

क्र.सं	नाम, थर	मूल्याङ्कन समिति	हस्ताक्षर
१.	मदनराज बराल	विभागीय प्रमुख	....
२		बाह्य विशेषज्ञ	....
३	तीर्थराज भट्टराई	शोध निर्देशक	....

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली शिक्षा विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह (एम.एड) दोस्रो वर्षको आंशिक आवश्यक्ता परिपूर्तिका निम्ति यो शोधपत्र तयार गरेको हो । यस शोधपत्रले आगामी दिनहरुमा नेपाली भाषापाठ्यपुस्तकमा प्रयुक्त तत्सम शब्दको वर्ण, व्युत्पत्ति, अर्थ आदिका आधारमा यसको विश्लेषण गरिएको छ ।

यसैगरी शोधपत्रको शीर्षक चयन विभागीय प्रमुख मदनराज बराल, शोधपत्र लेखनका समयमा आवश्यक सल्लाह, सुझाव र प्रेरणा दिनुहुने नेपाली शोध निर्देशक तीर्थराज भट्टराई एवम् सुकुना क्याम्पसका गुरु श्री बालकृष्ण गौतम लगायत सम्पूर्ण गुरुहरुप्रति आभार प्रकट गर्दछु । शोधपत्र लेखनको सुरुवात देखि अन्त्यसम्म आफ्नो कार्य व्यस्तताका कारण पनि यस स्वरुपमा ल्याउन निरन्तर रुपमा सल्लाह, सुझाव तथा मार्ग निर्देशन गर्नुहुने शोध विभागीय प्रमुखलाई हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्दा विभिन्न सामाग्री तथा स्रोत उपलब्ध गराएर सहयोग गर्ने जनता बहुमुखी क्यापसको पुस्तकालय परिवारलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । शोधपत्र लेखनका क्रममा कठिन परिस्थितका बाबजुत आवश्यक सल्लाह, सुझाव र सहयोग पुऱ्याउनु हुने इष्टमित्र भिमादेवी विष्ट, रजु कार्की, सूर्यकला सापकोटा लगायत हरेक समस्याहरुमा धैर्यताका साथ हरेकपल, हरेक पक्षमा समय स्रोतसाधन जुटाउनका साथै यो शोधपत्रलाई सहि तरिकाले टङ्कन गरेर सहयोग गरिदिनु हुने मेरा श्रीमान होम रिजाल ज्यूप्रति सदा आभारी र कृतज्ञ प्रकट गर्दै यो प्रतिवेदनलाई सारसज्जा गरी टाइपिङ्ग गरि दिनु हुने न्यू पाथिभरा फ्लेक्स एण्ड प्रिन्टर्स इटहरी-६, सुनसरीलाई पनि धन्यवाद दिन चाहान्छौ ।

....

शोधार्थी

बिमला पोखेल

शोधसार

शीर्षक : कक्षा १० को नेपाली भाषा पाठ्यपुस्तकमा समावेश भएका निबन्ध विधामा प्रयुक्त तत्सम शब्दको अध्ययन

निर्देशक :

क्याम्पस : जनता बहुमुखी क्याम्पस, इटहरी

समस्या कथन :

(क) नेपाली पाठ्यपुस्तकको निबन्ध विधामा के - कस्ता तत्सम शब्दहरु प्रयोग भएका छन् ?

(ख) निबन्धको सैद्दान्तिक स्वरुप के - कस्तो छ ?

(ग) स्रोतको दृष्टिले शब्दहरुलाई के - कसरी वर्गीकरण गर्न सकिन्छ ?

उद्देश्य :

(क) निबन्धको सैद्दान्तिक स्वरुपको पहिचान गर्नु,

(ख) स्रोतका दृष्टिले शब्दहरुको वर्गीकरण गरी तत्सम शब्दको स्वरुप पहिल्याउनु,

(ग) कक्षा १० को नेपाली पाठ्यपुस्तकको निबन्ध विधामा प्रयुक्त तत्सम शब्दको विश्लेषण गर्नु ।

अध्ययन :

शोधविधि : प्रस्तुत शोधपत्रको सामग्रीको सङ्कलनमा प्रमुख आधार पुस्तकालयीय विधि अपनाइएको छ । शोधपत्रमा प्रयुक्त तथ्य तथ्याङ्कलाई व्याख्या र विश्लेषणात्मक विधिद्वारा प्रस्तुत गरिएको छ ।

शोध प्रक्रिया : प्रस्तुत शोधकार्यलाई पाँच अध्यायमा विभाजन गरिएको छ । पहिलो अध्यायमा शोधको परिचय अन्तर्गत पृष्ठभूमी, समस्याकथन, अध्ययनको औचित्य र महत्त्व, अध्ययनको उद्देश्य, अध्ययनको परिसीमा, पारिभाषिक शब्द शोधको रुपरेखा शब्दलाई समावेश गरिएको छ । अध्याय दुईमा पूर्वकार्यको समीक्षा, पूर्वकार्यको उपयोगिता, कार्यन्वयन र सैद्दान्तिक अवधारणात्मक संरचना समावेश गरिएको छ । अध्याय तीनमा अध्ययनको प्रक्रिया, विधि

अन्तर्गत अध्ययनको संरचना, जनसङ्ख्या र नमुना, नमुना छनोट प्रक्रिया, तथ्याङ्क सङ्कलनको साधन, तथ्याङ्क सङ्कलनको प्रक्रिया, तथ्याङ्क विश्लेषण र व्याख्या प्रक्रिया समावेश गरिएको छ। अध्याय चारमा कक्षा १० को नेपाली पाठ्यपुस्तकमा समावेश गरिएका निबन्ध विधामा प्रयुक्त तत्सम शब्दको वर्ग र व्युत्पत्ति, अर्थका आधारमा विश्लेषण गरिएको छ साथै प्रत्येक निबन्धमा प्रयुक्त सम्पूर्ण शब्द सङ्ख्या, तत्सम शब्द सङ्ख्या र तत्सम शब्दको प्रतिशत समेत प्रस्तुत गरिएको छ। यसका साथै आवृत्ति भएका शब्द र आवृत्तिको स्थितिलाई तालिकामा देखाइएको छ । निष्कर्ष : पाँचौ अर्थात् अन्तिम अध्यायमा सारांश, निष्कर्ष, उपयोगिता र कार्यन्वयन सुझाव र भावी अनुसन्धानका लागि शीर्षकहरु उल्लेख गरिएको छ । यस शोधपत्रमा कक्षा १० को नेपाली पाठ्यपुस्तकमा समावेश गरिएका निबन्ध विधामा तत्सम शब्द के - कस्ता छन् र यस शोधपत्रले तत्सम शब्द सम्बन्धित भएर शोधकार्य गर्न चाहने भावी शोधकर्तालाई दिशानिर्देशन गर्नका साथै सम्पूर्ण समाविष्ट निबन्धमा तत्सम शब्दको अर्थ, व्युत्पत्ति आदिका बारेमा ज्ञान दिन सहयोग पुग्दछ ।

विषय सूची

तालिका संख्या शीर्षक	पेज नं.
अध्याय एक : शोध परिचय	**(१-४)**
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्या कथन	१
१.३ अध्ययनको औचित्य र महत्व	२
१.४ अध्ययनका उद्देश्यहरु	२
१.५ अध्ययनको परिसीमा	३
१.६ पारिभाषिक शब्द	३
१.७ शोधपत्रको रुपरेखा	३
अध्याय दुई : पूर्वकार्यको समीक्षा तथा धारणात्मक संरचना	**(५-११)**
२.१ पूर्वकार्यको समीक्षा	५
२.२ पूर्वकार्यको उपयोगिता/कार्यान्वयन	७
२.३ सैद्धान्तिक र धारणात्मक संरचना	८
क) स्रोतका आधारमा शब्द वर्गीकरण	९
अ) मौलिक शब्द	९
आ) आगन्तुक शब्द	१०
अध्याय तीन : विधि र प्रक्रिया	**(१२-१३)**
३.१ अध्ययनको संरचना	१२
३.२ जनसंङ्ख्या र नमुना	१२
३.३ नमूना छनोट प्रक्रिया	१२
३.४ तथ्याङ्क सङ्कलनका साधनहरू	१२
३.५ तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया	१३
३.६ तथ्याङ्क विश्लेषण र व्याख्या प्रक्रिया	१३
अध्याय चार : नतिजा/परिणाम	**(१४-४६)**
४.१ नतिजा/परिणाम	१४
४.१ छलफल र व्याख्या	४५

अध्याय पाँच : निष्कर्ष र सुझाव **(४७-५०)**

५.१ सारांश ४७

५.२ निष्कर्ष ४७

५.३ उपयोगिता/कार्यान्वयन : ४८

५.३.१ नीतिगत तह ४९

५.३.२ कार्यान्वयन तह ४९

५.४ सुझावहरु : ४९

५.५ भावी अनुसन्धानका लागि शीर्षकहरु : ५०

- सन्दर्भसूची
- परिशिष्ट

तालिका सूची

तालिका संख्या	शीर्षक	पेज नं.
१	कक्षा १० को नेपाली पाठ्यपुस्तकमा भएको पहिलो निबन्ध चिकित्सा विज्ञान र आयुर्वेद चिकित्सा निवन्धमा प्रयुक्त तत्सम शब्दको विश्लेषण	१४-२३
२	शब्द आवृत्ति	२४-२५
३	'मेरो देशको शिक्षा' निबन्धमा प्रयुक्त तत्सम शव्दहरुको विश्लेषण	२५-३७
४	शब्द आवृत्ति	३८
५	'पख्नोस' निबन्धमा प्रयुक्त तत्सम शब्दहरुको विश्लेषण	३८-४४
६	शब्द आवृत्ति	४४-४५